

Comunitatea israelita din Botosani

- Comunitatea israelita din Botosani
 - Societati; asociatii
 - Sinagogi; cimitire
 - Efori, rabini
 - Presedinti
 - Scolii; invatatori; melamezi; profesori
 - Spitale; medici
 - Tipografii; ziare; ziaristi; scriitori
 - Oameni intru eternitate
-

• Comunitatea israelita din Botosani

Comunitatea israelita din Botosani dateaza din 1540.

O bibliografie ampla ne-a stat la indemana in vederea constituirii acestor pagini de istorie comunitara intru evidentierea - selectiva - a acelor date care marcheaza inceputurile stabilirii evreilor pe aceste meleaguri, care au fost leaganul lui M. Eminescu, George Enescu, Nicolae Iorga, Stefan Luchian, Octav Bancila si a altor varfuri ale culturii romanesti.

Documente prafuite, roase de vreme, despre istoria obstii evreiesti botosanene (socotita de dr. Iuliu Barasch, in studiul "Itinerar in Cracovia, Galitia, Bucovina, Moldova si Muntenia", "printre comunitatile mai mari si mai insemnate", alaturi de Iasi), care, astazi, numara, din pacate, doar 125 de evrei. De un real folos ne-a fost si Dictionarul Botosanenilor, de Ionel Bejenaru, neevreu, care a in scris un numar de personalitati ce fac cinste acestui oras si poate - cine stie - si relatarile noastre vor facilita aparitia unui nou volum, completat cu medalioane si evenimente botosanene. Dupa 1780, printul Alexandru Ipsilanti "acorda si comunitatii din Botosani privilegiul de a se putea considera cu statutul de corporatie autonoma" (Contributia evreilor din Romania la cultura si civilizatie). In 1793, domnul Moldovei Mihai Grigore Sutu permite "asezarea acestora".

Istoricul Artur Gorovei insera, in Monografia orasului Botosani, date despre evreii care au inceput sa vina pe meleagurile botosanene, inca din 1600. Daca la inceput faceau negot cu vite, in timp, gama de profesii s-a largit, indicand "un stadiu de dezvoltare economica avansata" (Liviu Rotman). In "Analele Academiei Romane", N. Iorga afirma ca aici - in tinuturile Moldovei - veneau evrei polonezi care faceau schimb, "oferind postavuri lesesti" pentru vite.

In 1893, aveau sa se tipareasca Statutele epitropiei comunitatii israelite din Botosani. Un document de valoare, care atesta vechimea evreilor pe aceste meleaguri, il constituie si acele pietre tombale inscriptionate 1540; dovada este lucrarea Archiva documentelor Comunitatii Israelite din Botosani, fondata in anul 1540, lucrare tiparita pe cheltuiala lui Iosef Freifeld.

Prin imigrari din Galitia, "prin sporire naturala", numarul evreilor avea sa creasca considerabil: in 1832, vietuiau aici circa 1477 evrei; in 1930 - circa 12 000 de evrei, astazi, mai sunt doar 125.

Aportul evreilor la viata social-culturala avea sa fie considerabil: 1810 - apar primele nume de efori; 1817 - inceputurile spitalului denumit "Hekdos"; 1821 - ia fiinta Spitalul evreiesc; 1866 - s-a construit localul Scolii de baieti; in 1859 - o delegatie (presedinte al comunitatii era Hers Sumer) avea sa-l intampine pe domnitorul Al. Ioan Cuza la intrarea in Botosani; 1890 - A. Wahrman, M. Abramovici, Segal si Spaier au fost alesi "membri corespondenti, cu drept de vot

deliberativ, in Camera de Comert"; 1893 - au fost tiparite Statutele Epitropiei Comunitatii Israelite din Botosani; mai tarziu, comunitatea este recunoscuta ca "persoana morala si juridica" (presedinte dr. Emil Tauber); 1936 - dr. Emil Tauber initiaza construirea unei policlinici moderne, care-i poarta numele.

"Prin toate inlesnirile economice si spirituale acordate evreilor in secolele XVII-XVIII, atat in Moldova si Muntenia, cat si in Transilvania, Tarile Romane se inscriu pentru evrei, ca un adevarat refugiu intre Europa Rasariteana si Centrala, devenite mai putin primitoare" (Hary Kuller).

1832 - Integrarea a fost de necontrolat. Acum erau 558 familii de mestesugari, imbratisand meserii diverse: argintari, alamari, casapi, croitori, cuscari, sacagii. In exclusivitate, erau pitari, cuscari, sacagii, traistari etc.

Pe aceste meleaguri s-au nascut si s-au remarcat oameni de stiinta, artisti plastici, scriitori, raspanditori ai culturii, deschizatori de orizonturi si propasitori ai culturii evreiesti.

• **Societati; asociatii**

1889 - Societatea "Ostasul" (ajutorarea rezervistilor, a familiilor evreilor concentrati);

1889 - Societatea de binefacere "Zwas", a meseriasilor (presedinte - Peretz Bernstein);

1892 - ia fiinta "Moldova", o sectie a "Asociatiei generale a israelitilor pamanteni";

1896 - Societatea "Or Hades" (fondator Leon Goldschläger); "Or Tora";

1898 - ia fiinta o sectie sionista "Chowewe Sion" (creata din initiativa rabinului L. M. Landau). Se editeaza de catre aceasta sectie sionista brosură "Für Zion", de Süssmann;

1890 - s-a tinut Congresul studentilor, evreii fiind exclusi.

Au loc manifestari antisemite, profanari de sinagogi. La Congresul Comunitatilor Israelite din tara, tinut la Focsani, in 1905, participa si o delegatie din Botosani. Ordinea de zi: invatamant, asistenta sociala, recunoasterea fiecarei comunitati ca persoana juridica, probleme de cult;

Se semnaleaza, in 1907, la Botosani - Societatea sionista "Basel Zion", cu 180 de membri (presedinte - dr. B. Wolberg);

1908 - pe langa comunitate, se infiinteaza Societatea "Tomchei Oreisu";

1914-1915 - apare Darea de seama privind "Ceainaria gratuita pentru saraci";

"Caritatea" (1909) patrona Spitalul Israelit; "Hevra Kedosa" - pentru scoli, alta pentru cimitir; "Lumina Vietii" ("Or Chaim"), pentru intretinerea azilului de batrani - devenita "persoana morala si juridica" -, apare, prin decizia Tribunalului Botosani, din 13 iunie 1925;

"Viitorul" - societate cooperativa de credit si economie;

Societatea pe actiuni Ripiceni - fabrica si rafinarie de zahar, spirt s.a. -, infiintata in 1921, isi desfasoara activitatea si aici;

Asociatia "Macabi", infiintata in 1919 - "avand ca scop educatia fizica a tineretului evreu" (T. Crudu) -, organizeaza diverse manifestari: conferinte, sezatori etc.

• Sinagogi; cimitire

Sinagogi sunt doua, dar au fost peste 70 de case de rugaciune cu biblioteci.

In 1861, s-a instalat Aron Hakodes-ul la Sinagoga Templul din Targu Vechi, declarata monument de arhitectura, cu o vechime de peste 150 de ani.

Templul din Targul Nou - renovat dupa incendiul din 1887; inaugurat in 1889. Avram Iosef Schnitzer, maestru din Odessa, a lucrat la executarea Aron Hakodes-ului si la gravurile inspirate din Biblie. Hevra Kedosa - "fratia de inmormantare", Sacra, la Botosani - din 1740. "Catastifele Hevra Kedosa sunt un pretios izvor istoric si artistic". Aceasta "societate benevola de oameni de vaza" se ocupa de activitatea scolilor profesionale, apara interesele meseriasilor, ii ajuta pe bolnavi, contribuia la inmormantarea celor saraci etc.

Din secolul al XVIII-lea, gasim vechi pietre tombale cu inscriptii ebraice, bogate in motive florale si vegetale, incrustate sub influenta artei populare romanesti.

• Efori, rabini

Ichil Hahamu (efor); Marcu Lipscanu; Löb Mendel Landau - a luptat impotriva juramantului "More Judaico"; Fridman (m. 1933); Moisola; Arab Einah; Ezra Zukerman; Haim Taubes - ne-a lasat opere "pe terenul Halachei si Hagadei" (I. J. Niemirower); Iehuda Leib (cantor); Wahman Moderhai (cantor); A. Noel-Kohn - cantor (nascut la Frumusica, jud. Botosani, in 1884); a locuit la Botosani pana in 1920, cand a fost numit cantor la Bucuresti. In 1906, redacteaza revista "Ratacitorul evreu". Piesa sa, Razbunarea (1910), este reprezentata la Teatrul "Popovici" din Botosani. Lui ii datoram brosură "Der Hazan" (1940). A tiparit calendare romano-evreiesti.

• Presedinti

1859 - Hers Sumer avea sa-l primeasca pe domnitorul Al. I. Cuza la intrarea in Botosani; 1871 - I. N. Kestenbaum, Lazar Goldhamer, Iacob Spanier, Osias Segall; Dupa primul razboi mondial, comunitatea se organizeaza: elaborarea unui statut pe baze democratice, s-a reorganizat sub denumirea "Eforia Comunitatii" ; 1937 - comunitatea e recunoscuta ca persoana morala si juridica; S-au dat subventii, ajutoare: Azil de batrani, Cantina "I. Swass", Talmud Tora, Cantina

Scolara, Cerc Studentesc, Gradinita de copii etc.; Dr. Lazar Goldhamer; Dr. Emil Tauber;
Actualmente - David Iosef; contabil ec. - Hermina Milstein.

- **Scoli; invatatori; melamezi; profesori**

SCOLI: In 1861, se proiecteaza deschiderea unei scoli moderne ; In 1836, erau circa 37 de invatatori-melamezi ; 1866 - se deschide o scoala israelita romana de baieti. Hirsch Sommer a sprijinit construirea cladirii localului. Scoala este dirijata de ebraistul Hillel Kahane, enciclopedist, fizician, scriitor si institutor, director al scolii "Israelito-Romane", pe care a condus-o 30 de ani. Doctor in pedagogie la Viena, "face parte dintre cei care dadeau o directie scolii israelito-romane" (Liviu Rotman). I. Niemirower face o legatura intre Hillel al Misnei si acest institutor: "...el s-a straduit a perpetua spiritul judaismului". A fost redactor al publicatiei "Institutorul evreu", autorul volumului de istorie "Notiuni de istorie a israelitilor pentru uzul scolilor israelito-romane". Dupa moartea sa, scoala ii va purta numele. Redeschisa, in 1887, datorita ajutorului din partea "Alliance Israelite Universalle", cu o biblioteca scolara; 1893 - se infiinteaza o scoala primara publica de fete, "Or Hadas"; 1902 - o scoala de adulti pentru evrei, deschisa si "elevilor de orice religie" (s.n.); 1905 - doua scoli: una de baieti si una de fete; Datorita Societatii "Or Tora", in 1896, se infiinteaza o scoala pentru atragerea copiilor familiilor ortodoxe; A existat si "Institutul de domnisoare «Emma Neumann»".

INVATATORI, MELAMEZI, PROFESORI: Albrecht Scarlat - educator, director de scoala. Ia parte la luptele din timpul primului razboi mondial; moare, in 1916, "lovit de gloantele inamice"; I. M. Moscovici - pedagog erudit, director, a luat parte la razboiul pentru reintregirea neamului. Este decorat cu "Virtutea Militara cl.II". Moare in 1934 ; Iosef Sessman; Nathan Jager; Patty R. Leibovici; Emma Neumann; dr. Lehrer Saie; Lipa Haichis; Michael Baraz; Segalet Marcu; Sin Gavril Elias; Marcus Froim - profesor universitar ; Leon Rosenfeld, nascut la Botosani, 1899. Licentiat in drept, la Bucuresti. Activist sionist. A fost director la Scoala Israelita "Lumina", la "Scoala primara israelita romana" si profesor de limba romana. In 1930, se stabileste la Bucuresti; Iacob Haller - profesor de biologie (n. 1914 - m. 1996), o viata de om inchinata culturii. A fost deportat, in Transnistria, intre 1941-1943. Din 1948, s-a stabilit la Botosani; profesor la catedra de biologie a Liceului "A. T. Laurian"; colaboreaza, din 1972, la Universitatea Populara "Nicolae Iorga", unde, timp de 25 de ani, a indeplinit functia de rector ; Isaia Vardi - profesor si director la Liceul "Cultura", s-a nascut, in 1907. A editat un manual de ebraica si a conceput o "Istorie a comertului evreiesc" (in colaborare) si "Istoricul scolilor evreiesti in Tarile Romane". A avut o contributie activa la educarea sionista a tineretului.

- **Spitale; medici**

SPITALE: 1817 - inceputurile "Hekodesch", unul dintre cele mai vechi spitale din Regat ; 1821 - se organizeaza Spitalul Evreiesc, prin hrisovul domnesc al lui Scarlat Callimachi si Grigore Sutu. In 1906, se redeschide, modernizat, datorita lui Avram Wechsler. In 1934 - reorganizat cu pavilioane de obstetrica si ginecologie. Are si o farmacie; 1936 - dr. Emil Tauber (1874-1960), presedinte al comunitatii (1932-1942), initiaza construirea unei policlinici moderne - accesibila intregii populatii. Un om al carui nume este sapat in istoria Comunitatii Israelite din Botosani

MEDICI: Schetz; Peterson; Moritz Kernbach; Lohman; Iurim; Clement Blumenfeld; Cohanescu; David Metzis; Rapaport; Iosif Politzer; Bortkievici; Lazar Goldhamer; Iacob Sternberg; Salzberger; Iosef Cohn; Francisc Isak; Solomon David (farmacist); I. Schaiovici; I. Lazarovici; Miron Sigalea (1866-1930); G. Graur, medic si publicist; I. Olivenbaum; Cohas, stabilit la Paris; Franz Isac (Isaak, 1827-1907), originar din Lemberg, pana in 1865, cand, stabilit la Botosani, conduce Spitalul orasenesc din localitate. A fost incetatenit in 1886. Avea sa-l ingrijeasca pe Eminescu; Cahana Solomon (1867-1943) - medic de plasa in judetul Botosani; Emil Max (1843-1894) - a publicat: Arta obstetricala s.a.; Herman Fischgold (1899-1983) - radiolog, plecat in Franta; Clement Blumenfeld - medic, ziarist, nascut la Botosani, in 1876. A absolvit Facultatea de Medicina la Iasi. Debuta in ziaristica la Iasi. Este amintit in Enciclopedia "Cugetarea" (L. Predescu); in Bibliografia Romaneasca Moderna (1831-1918); Andrei Bacalu (Adolf Bacal).

• Tipografii; ziare; ziaristi; scriitori

TIPOGRAFII: "Concurenta" (1880) - proprietatea Clarei Marcovici. Este interesanta specificarea "Fara deosebire de nationalitate"; "Progresul" (1880) al lui Bernhard Seidman; "Viitorul" (1896) lui Blaustein; "Tipografia Goldschläger", din 1885, care a functionat pana in 1899; "Reinvierea" - Segall si Marcu - publica carte scolara, manuale, carti de rugaciune (in prelucrarea lui Moses Gaster); "Bernhard Seidman"; "Tipografia-holografia M.J. Schwefelberg"; In 1885, apar - in limbile idis si ebraica - calendare, carti, pana in 1940.

ZIARE: "Civilizatiunea" (1868 - redactor-editor M. Weissmann); "Haor" (1882), in ivrit - "Isi propune sa aduca «lumina» in randul celor sarmani"; "Der idise wahter" (1884); "Die naie tait" (1885); "Or Hadas" - mobilizeaza evreii pentru apararea patriei; "National" (1886), in idis - publicatie politica, literara, economica; "Revista Masonica" (1887); "Adio" - publicatia emigrantilor "pietoni" (1890); "Dorul" (1900); "Herzl", "Pedestri" (1900), "Infratirea" (1900) - publicatii in limba romana ale emigrantilor; "Emigrantul" - idis si germana; "Evreul ratacitor" (1907); "Menorah" (1920); "Calendar Israelit" (1912-1913, 1914-1915 - editor H. Grünspan); "Buletinul Asociatiei Generale a Corpului Didactic din Romania" (1912) - numai cinci numere; "Creditul marunt" (1928); "Foaia Cooperatiei" (1929); "Hazair" (1925); "Institutorul Evreu" (1906-1909).

ZIARISTI: B. Labin; Arthur Bergman-Munte; Constantin Graur; Clement Blumenfeld (n. 1876); Albert Friedman; I. Fior (1856-1898) - redactor la "Vocea Botosanilor"; Arthur Bergman-Munte - cronicar profund al dramaturgiei timpului (n. 1895). Din 1920, este ziarist la "Luptatorul" si "Aurora", Bucuresti. A lucrat si la Radio. A publicat volumul de sonete Franturi de suflet; Saniel Grossman (1872-1938) - ziarist apreciat de Mortun, subtil traducator din literatura universala. Spre sionism s-a indreptat impresionat de drama lui Dreyfuss - "Sionismul a venit sa zguduie poporul nostru din letargia seculara". Publica in: "Lumea Israelita", "Egalitatea", "Cronica Israelita", "Mantuirea", "Adam", "Stiri din lumea evreiasca" etc.; Iacob Rosenthal s-a nascut, in 1883, la Botosani. C. Mille avea sa-l pretuiasca in mod deosebit. In 1913, pleaca "pe campul de razboi al Balcanilor, ca trimis special al ziarelor". Titulescu l-a propus, in 1928, consilier tehnic pe langa Legatia Romaniei la Washington si atasat de presa la New York, timp de 12 ani; S. Pastorescu (Simion Schafferman) - s-a nascut la Botosani, in 1903. Debuta, de timpuriu, cu "versuri usoare" la: "Revista copiilor si tinerimii", "Adevarul literar si artistic", "Universul literar" etc. ajungand corespondent la mari cotidiane din Capitala. A colaborat la "Adam", "Gazeta evreiasca", "Renasterea noastra", cu proza si versuri; Ticu I.

Esanu (nascut la Botosani, in 1893)- a tiparit literatura muzicala in editura ce-i poarta numele si numeroase lucrari din scriitori straini. A fost ales membru al Societatii Compozitorilor Romani. A editat buletinul "Vestitorul", cu noutati literare si muzicale aparute in Editura "Ticu I. Esanu", intemeiata, in 1922, la Bucuresti. "Editura «Ticu I. Esanu» reprezinta prima incercare serioasa de editura muzicala la noi" ; "O curiozitate in lumea editoriala a constituit-o Ioseph Ishil. Nascut la Botosani, in 1888, este marcat de momentul «emigrarilor pe jos»..." (Al. Mirodan) ; Henri Gad (Henri Fischman, 1895-1923, Paris) - ziarist, regizor al filmului de avangarda, originar din Botosani. A debutat in 1913, la "Rampa". Impresionante amintiri ii datoram lui Sasa Pana ; Horia Carp, nascut in 1869, la Harlau, si-a facut studiile liceale la Botosani. In articolele sale, a vorbit si despre acest oras. A fost senator U.E.R., intre 1927-1928 si 1929-1931 s.a.

MUZICIENI: M. Nadolovici - tenor, nascut in jud. Botosani (com. Ionaseni). La Bucuresti, a urmat medicina. La Viena, a absolvit Conservatorul si a debutat, la Opera din Viena, in "Aida" ; Iacov I. Diamant - tambalist si actor (1903) s.a.

SCRIITORI: Israel Vecsler - a publicat, intre 1879-1889, nuvele istorice ; Jacob Psantir (n. 1820, la Botosani - m. 1900) a fost "primul cronicar al evreilor din Romania". Carti in limbile idis si ebraica: Cronica Tarilor Romanesti; Intamplari si povestiri din Romania; Cartea amintirilor (volum de memorii); David Isaiah Silberbuch ; Zevi Lazar Teller ; Israel Teller; carturarul Adolf Wahrmann ; Nutu Spodheim ; Idel Vaidenfeld - poet si prozator s.a.

● **Oameni intru eternitate**

ALEXANDRU

GRAUR

Figura marcanta a lingvisticii romanesti, s-a nascut in 1900, la Botosani. Se stinge din viata in 1988. A absolvit Facultatea de Litere si Filosofie din Bucuresti, licentiat in filologie clasica si limba romana; 1924-1929, la Paris, obtine diploma la École Pratique des Hautes Etudes si doctoratul la Sorbona. Revenit la Bucuresti, imbratiseaza activitatea didactica si, paralel, publica in diverse periodice, studii. Infinteaza si conduce (1941-1944) Liceul particular evreiesc. In 1946, este incadrat in invatamantul superior. In 1955, este membru titular al Academiei; intre 1954-1956 - decan al Facultatii de Filologie; 1955-1974 - director al Editurii Academiei; 1958-1988 - presedinte al Societatii de Studii Clasice etc. O bibliografie bogata insumand studii de filologie clasica, etimologie: Note etimologice, Etimologii romanesti, Evolutia limbii romane, Studii de lingvistica generala, Mic tratat de ortografie, Capcanele limbii romane etc. In "Revista Cultului Mozaic" a detinut o rubrica pe teme lingvistice, semnaland apropieri intre cuvinte din diferite limbi.

SOLOMON

SANIELEVICI

Pictor, portretist, peisagist, gravura in lemn, s-a nascut la Botosani, in 1878. Mort in 1917, in razboiul de reintregire, fapt amintit si de N. Iorga, in Razboiul nostru in note zilnice. In 1916, expune, sub auspiciile cercului "Libertatea", gravura si desen: peisaje scaldate in soare, portrete. A studiat artele plastice in Germania si Franta.

SIMION

SANIELEVICI

Matematician (n. la Botosani, in 1870; m. in 1963, la Klagenfurt, Austria). Studii primare si liceale (1881-1889) la Botosani, coleg, in primii ani, cu N. Iorga. Studiile universitare - la Facultatea de Stiinte a Universitatii din Bucuresti; specializare la Paris. O bogata activitate didactica in invatamantul superior.

HENRIC

SANIELEVICI

Sociolog, biolog, critic si istoric literar, s-a nascut la Botosani, in 1875 (m. 1951). A urmat Facultatea de Litere a Universitatii bucurestene. In 1900, a fost prim-redactor la "Noua Revista Romana" a profesorului Radulescu-Motru. A fondat, la Galati, in 1905, impreuna cu Const. Graur si Mihai Pastia, revista "Curentul nou". Debuta cu volumul Incercari critice. In "Viata Romaneasca" a publicat cercetari biologice, sociologice, studii critice. Opere: Incercari critice (1903); Opinia publica europeana si chestiunea evree in Romania (1901); Icoane fugare (1920); Noi studii critice (1920); La vie des mammiferes et des hommes fossiles (1926); Cercetari critice si filosofice (1928); Literatura si stiinta (1930) etc. Impleuna cu W. Mayerczik, traduce, in 1904, Sarmanul Dionis.

CONSTANTIN**GRAUR**

Unul dintre fruntasii publicisticii cotidiene: "...un ganditor, un scriitor, un luptator..." (B. Branisteanu). S-a nascut la Botosani, in 1880 (m. 1940). Si-a inchinat intreaga viata gazetariei. Publicist "in sensul occidental al cuvintului". Articole cu teme politice si sociale. Opere: Manasse, notite critice, Libertatea presei, Din istoria socialismului roman (1912), Cativa insi - portrete etc. "Const. Graur e definitia intelectualului adevarat" (Tudor Arghezi).

MARCEL**BLECHER**

Prozator, poet cu o sensibilitate maladiva (n. 1909 Botosani - m. 1938, Roman). Intrerupe cursurile la Paris si e internat in sanatoriu, la Berck (Elvetia). Operele sunt autobiografice. O prima placheta de versuri, Corp transparent (1934), si ultimul volum, aparut datorita lui Sasa Pana, Vizuina luminata, un "jurnal de sanatoriu", inchid trairile sale, facandu-se o apropiere intre scrisul sau si cel al lui Kafka. Intamplari din irealitatea imediata ne aduce in viata de zi cu zi a tanarului cu o sensibilitate excesiva, "tintuit la pat" de o boala cumplita. Inimi cicatrizate - roman in care descoperim inceputul bolii sale (morbil lui Pott la coloana vertebrala), care-l va dobori mult prea timpuriu. Corpul lui avea, intr-adevar, "sa se franga... ca un copac rupt, ca o papusa de carpa". "...un scriitor unic... un remarcabil stilist... si prin simtul de umor prin care autorul incearca sa depaseasca latura tragica a existentei sale" (Camil Baltazar). "Blecher nu este un instrainat de evreism, ci, dimpotriva, nu numai colaborările sale... dovedesc... o vibranta si autentica personalitate iudaica..." (Ury Benador).

DUMITRU**HINCU**

S-a nascut la Botosani, unde a urmat liceul. Studiile universitare - la Universitatea din Bucuresti (filologie) - le va completa la Bonn, Heidelberg si Viena. Dupa colaborari de specialitate la diverse periodice, publica volumele Henrich Heine (1956), Thomas Mann in Romania etc. Director adjunct al Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din Romania.

MIRON**BERG**

(Grünberg Miron, n. Botosani, 1921-1943). O viata traita sub sabia mortii, care l-a gonit spre cunoasterea filosofilor (Platon, Spinoza, Hegel, Freud), a limbilor straine (greaca, latina, franceza, germana). Trimis, in 1941, in lagare de munca, lucreaza la cariera de piatra de la Paladia (Hotin - Basarabia). Avea, intr-adevar, cum spunea Gala Galaction, "un graunte de geniu".

SALOMON**SEGALL**

Poet si publicist sensibil, traducator in idis al poeziei lui Eminescu, Arghezi, Macedonski, Goga, Alecsandri, Anghel, Cerna s.a., s-a nascut in judetul Botosani (Stefanesti), in 1864. Ne-a ramas volumul, apreciat de I. Torontiu, Poeti romani tradusi in idis.

ENRIC**FURTUNA**

(Heinrich Peckelman, n. Botosani, 1881 - m. 1965, Sao Paulo, Brazilia). "Am tresarit la tremurul vietii", o viata ca "un ghetu fizic" (Bucur Marian). Studiaza medicina la Iasi. Colaboreaza cu versuri si proza la: "Lumea", "Opinia", "Convorbiri critice", "Lumea Evree", "Adam". Volume: De pe stanca, Meletie jidovul; piese: Rechizitie - jucata la Teatrul National din Iasi (1921); Intre transee etc. A tradus din Bialik, Groper, Itic Manger, Goethe s.a. Poemul Abisag este inspirat din Biblie. Poemele sale - inchinate Destinului, Poeziei si Poetilor - inchid zbuciumul poetului (Poemele resemnarii), vis si realitate: "De-a pururi, pelerin pe drumuri rele / Trudit si flamanzit, ravnesc spre vis... / Ma poarta-n sbor gandrile rebele, / Dar trupul se pravale: un proscris".

ZIGU**ORNEA**

Editor, istoric, cronicar literar, critic de inalta tinuta, cu lucrari deosebite privind "curente de idei in cultura romaneasca". S-a nascut, in 1926, la Frumusica. A absolvit, la Botosani, Liceul Evreiesc, iar Facultatea de Filosofie din Bucuresti: "Am gasit lecuire in studiu". A debutat, publicistic, in 1956; editorial - in 1969, cu volumul Junimismul. Monografii: Semanatorismul, Junimea si Junimismul, Poporanismul, Taranismul, Curentul cultural de la "Contemporanul" etc. A condus Editura "Minerva"; actualmente - director al Editurii "Hasefer", in care apar acele "marturii despre prezenta evreilor in cultura tarii".

ROXANA**GUTTMAN**

Pana cand a venit la T.E.S., Roxana Guttman a facut stagiatura la Teatrul "Mihai Eminescu" din Botosani. S-a remarcat, printre altele, in Nevasta evreica - din ciclul brechtian, "Teroarea si mizeriile celui de-al treilea Reich" -, monolog premiat la Gala recitalurilor dramatice de la Bacau. A obtinut Marele Premiu si in rolul Silvio (travesti) din piesa lui Goldoni, Sluga la doi stapani.

MARCU

(Cahalu,

Medic, profesor universitar, nascut in judetul Botosani. A absolvit Facultatea de Medicina, cu teza de doctorat "Contributii la tratamentul sifilisului hereditar prin arseno-benzol". I s-a acordat titlul de docent in terapeutica infantila. A fost decorat ca participant activ la campania din 1913, din Bulgaria, si la primul razboi mondial. Membru al unor societati stiintifice din tara si strainatate. A condus un institut "de fortificare pentru copii" (1933-1937). Lucrari: Cartea mamelor; Patologie si terapie infantila (in colaborare cu M. Manicatile) etc.

CAJAL

1885-1972)

NILU

S-a nascut, in 1930, la Botosani. A studiat, la Iasi, la Liceul Evreiesc. A absolvit Institutul Agronomic Bucuresti si Facultatea de Horticultura. Autor a numeroase articole de specialitate. Din 1996, este presedintele Departamentului de Asistenta Sociala si Medicala a F.C.E.R.: "...Doresc ca asistatii nostri sa se bucure de viata".

ARONOVICI**Dr. ADRIAN****VEREA** (1876-1944)

Medic, poet, dramaturg, pictor, muzician, prestigios publicist. "Dr. Vereea este un om de catifea. Nici in spiritul, nici in infatisarea lui trupeasca, nu vei gasi o asprime, o asimetrie..." (F. Aderca). A colaborat la: "Lumea Israelita", "Puntea de fildes", "Adam", "Lumea Evree" s.a. Poezii: volumul Icoanele; dramaturgie: Dupa moartea lui Manasse (piesa in trei acte), o urmare la drama Manasse, a lui Ronetti-Roman; Sa nu-ti faci idoli (piesa in versuri, in trei acte) s.a. "Nu, viata nu-i o unda ce curge la intamplare..." (din poemul dramatic Apollonius).

Dr. EMIL**TAUBER**

Figura remarcabila a medicinei din Romania, personalitate exemplara, interesat de viata comunitara evreiasca (v. R.E., nr. 815). Om si bun evreu, i se potrivesc spusesele lui Goethe, ca "batranetea adevareste ceea ce a fagaduit tineretea". A fost membru activ in conducerea Comunitatii din Botosani (1920-1932) si presedinte al obtii intre 1932-1942. S-a ingrijit de organizarea asistentei medicale, de renovarea Spitalului Evreiesc din Botosani ("Hekdos"), socotit "unul dintre cele mai vechi spitale din Regat". Aici au primit asistenta medicala gratuita bolnavi fara deosebire de credinta si rang. In 1923, a creat o Policlinica, in cel mai sarac cartier al Botosanilor. Din initiativa sa, a luat fiinta, in 1930, un Dispensar Evreiesc cu consultatii gratuite pentru intreaga populatie din oras. In 1935, prin efortul sau, s-a construit "Sectiunea de asistenta sociala, de ajutor a evreilor pauperi, de starpire a cersitului etc.". In 1920, a renovat si utilat Azilul de batrani "Or Haim" (fondat in 1908), al carui presedinte a fost din anul 1940. A infiintat o scoala de meserii O.R.T., o scoala de infirmiere, cantine scolare pentru copiii saraci, un cabinet medical pentru urgente. In 1956, doctorul Emil Tauber s-a retras din activitatea medicala, dar a ramas in activitatea comunitara, sociala si profesionala. A fost tatal dr. **ALICE SARAGEA** - eminent om de stiinta cu activitate indelungata la Institutul "Cantacuzino"; cu lucrari prin care a "contribuit la eradicarea, in 1968, a difteriei clinice la noi in tara... la crearea primului Centru international de referinta pentru difterie al Organizatiei Mondiale a Sanatatii" (prof. dr. Gheorghe Bratescu); sefa laboratorului Caminului "Amalia si Sef Rabin dr. Moses Rosen"; alaturi de sotul ei, prof. dr. Marcel Saragea, a dus mai departe ideile parintilor.

AUREL**MARCOLESCU** (Aron

Marcovici,

1900-1947)

Gravor, s-a nascut la Piatra Neamt. Stabilat la Botosani, unde editeaza, impreuna cu Scarlat Callimachi, ziarul "Clopotul", "tribuna de lupta antifascista", pe care-l ilustreaza. Expune la diverse pavilioane bucurestene, la Sala "Dalles" etc. Se stinge din viata la Botosani. In anii razboiului, a fost deportat.

LUCIEN**GOLDMANN** (1913-1970,

Paris)

Sociolog, filosof, s-a nascut la Botosani. Studii: Liceul "A. T. Laurian" din orasul natal; filosofie, drept si stiinte economice - la Universitatea din Bucuresti. La Viena, "traieste drama invaziei hitlerismului", apoi la Paris. In Elvetia isi sustine doctoratul cu o lucrare despre filosofia lui Kant. Opere: Stiintele umane si filosofia, Pentru o sociologie a romanului s.a. "...o enorma cultura filosofica si stiintifica... o exceptionala capacitate de gandire si finete de analiza si disociere" (Miron Constantinescu).

MARCU**SCHERMAN**

"Albina fara odihna" (I. Peltz), s-a nascut la Botosani (1902). In 1926, se inscrie la clasa de drama si comedie a lui Ion Manolescu - Academia de Arte Dramatice. Renunta la teatru, dar se preocupa de organizarea spectacolelor in idis si a unui conservator de arte dramatice in idis.

GUSTAV**SEGAL** (n.

1902,

Botosani)

A activat in organizatii sioniste. A infiintat si condus Biblioteca Populara "Barbu Nemteanu". A tradus din literatura idis (Pagini antologice, 1928). A colaborat la: "Hasmonaea", "Renasterea noastra", "Adam", "Anuarul Sinai", "Curierul Israelit" etc. Din Botosani - spre zari israeliene... dar dainuind, prin Har si prin Cuvantul scris, in patria lor: limba materna romana...

SLOMO

"Nici macar o singura colonie nu a fost ridicata fara sacrificii". Nascut la Botosani. Licentiat si doctor in stiinte istorice. Activist sionist, conducator al miscarii de tineret "B'nei Akiva", a fost preocupat de istoria evreilor din Romania si nu numai. A facut Alia in 1950. A lucrat in cadrul Ministerului de Externe al Israelului. Presedinte al Asociatiei Culturale Mondiale a Evreilor Originari din Romania (A.C.M.E.O.R.). A publicat un numar mare de opere. La Tel Aviv, a aparut Sabat - Cununa creatiei (o culegere din Biblie), legende hasidice, beletristica, arta; Reflectii despre Judaism, Lexicon etc.

LEIBOVICI-LAIS**SHAUL**

"Am vrut sa te iubesc, orasul meu, / Orasul tineretii fara zboruri, / In care mi-au murit nespuse doruri / Si-n ele am murit, adesea, eu" (Am vrut). "Daca sunt poet, prozator, publicist sau toate la un loc? Cred ca toate la un loc, dar, in primul rand, poet". Perfectionist prin excelenta, poezia sa - cuprinsa in volume - a fost rasplatita cu numeroase premii. Nascut, in 1937, in judetul Botosani (Stefanesti). Scoala si liceul le-a absolvit la Botosani. A frecventat Cenaclul botosanean "Mihai Eminescu". Debutul literar - in 1953; cel editorial - in 1956. Emigreaza in Israel, in 1965, "devenind una dintre figurile cheie ale miscarii literare din Tel Aviv" (Al. Mirodan). Este vicepresedinte al Uniunii Scriitorilor si secretar al Asociatiei Scriitorilor Israelieni de limba romana. Publica volumele: Raze de soare, Jurnal de front, Florile nisipului, Cu mana pe inima, Tarziu, Poezii de nerostit, Fuga din rai, Esti, Dor de dor etc. Operele sale au fost traduse in: engleza, maghiara, idis, flamanda, germana, sarba.

CARMEL**MARIANA**

Cunoscuta si apreciata prozatoare, preocupata de a cuprinde in creatiile ei "viata, traditiile si obiceiurile evreiesti din tinutul natal". S-a nascut in 1932, in judetul Botosani (Frumusica). La Botosani a urmat scoala primara si liceul. A facut parte din Cenaclul "M. Eminescu" din Botosani. A absolvit Facultatea de Filologie din Bucuresti - sectia Limba si Literatura Romana. A facut Alia in 1960. Impreuna cu sotul ei, poetul Solo Juster, a initiat, la Tel Aviv, Cenaclul literar "Punct" si minirevista cu acelasi nume. Detinatoare a mai multor premii.

JUSTER**ANDREI**

"Realizator al emisiunilor stiintifice ale televiziunii bucurestene, de mare popularitate in deceniile 7-8" (Al. Mirodan). Nascut in Botosani, stabilit in Israel. Opere: America - transmisie directa (reportaje); Zborurile cosmice. A tradus Civilizatiile extraterestre, de Isaac Asimov.

BACALU**AVRAHAM**

Publicist, editor, sionist activ (n. Botosani 1893 - m. 1986, Tel Aviv). "Iudaismul nu inseamna religie, sau traditie, sau precepte etice, sau un anumit fel de a gandi si a trai. Iudaismul este un summum al tuturor acestor valori... cuprinzand toate formele traiirii evreiesti". In 1908, infiinteaza, la Botosani, organizatia "Dorshei Zion". Publica - avand o admiratie fata de activitatea lui A. L. Zissu - in ziarul "Mantuirea"; redactor la: "Hasmonaea", "Adam", "Raspantia" etc. A colaborat la "Enciclopedia Judaica" cu articolul "Evreii in literatura romana". A avut o "mica tipografie-editura «Slova»", din 1944-1951, loc unde se intalneau varfurile culturii si artei romanesti. "Magnetismul «Slovei» era unic in lumea evreiasca, destul de sfasiata, a Bucurestiului" (Al. Mirodan).

FELLER**NICU**

Nascut, in 1929, la Botosani. In 1951, a absolvit Institutul Politehnic din Bucuresti. In 1972, a facut Alia. Preocupat de istoria si teoria teatrului, a scris piese apreciate: Ipoteze, Constiinta mecanica etc. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Israel si al Asociatiei Scriitorilor Israelieni de Limba Romana.

HORODNICEANU**AKIVA****CHITU****SOMER**

Ziarist daruit, fost director adjunct al Teatrului "M. Eminescu" si presedinte al Comunitatii din Botosani (1988). Actualmente in Israel, stabilit la Holon. A fost preocupat de strangerea materialelor publicate de Manascu Cotter si Manes Leib in "Revista Cultului Mozaic", care au fost inmanunchiate in volumul "6 secole de convietuire". Din istoria comunitatilor evreiesti din Romania.

I.**AVIAN**

Stabilit in 1974, in Israel. Fost redactor la "Urzica" - "...este prototipul humoristului de meserie..." (Al. Mirodan).

VICTOR**RUSU**

"Istoria e viata, istoria sunt oamenii". Fost redactor-sef al "Revistei Cultului Mozaic", "a oficiat la acest altar al culturii iudaismului din Romania" (Moses Rosen). Volumele Alef-Beth si, recent, Itic si lumea lui (Editura "Hasefer" includ vraja targurilor moldave. S-a stabilit la Holon (Israel).